

Wstęp

ROZDZIAŁ 1

Transpłciowość i niebinarność – podstawowe informacje 15

- 1.1. Płeć i tożsamość płciowa 15
 - 1.1.1. Płeć 15
 - 1.1.2. Tożsamość płciowa 17
- 1.2. Transpłciowość, niebinarność a dysforia płciowa 18
- 1.3. Transpozycja płci 19
- 1.4. Różnorodność osób transpłciowych i niebinarnych – medyczne typologie a autoidentyfikacja 20
 - 1.4.1. Medyczne typologie zjawisk ze spektrum transpłciowości 21
 - 1.4.2. Niecisnormatywne tożsamości płciowe 44
- 1.5. Jednostki nozologiczne związane ze zjawiskami ze spektrum transpłciowości wśród osób dorosłych 45
- 1.6. Etiologia zjawisk ze spektrum transpłciowości 49
 - 1.6.1. Teorie psychospołeczne 50
 - 1.6.2. Teorie biologiczne 52
- 1.7. Występowanie transpłciowości i niebinarności w populacji 57
- 1.8. Krótka historia transpłciowości 57
- 1.9. Kształtowanie się tożsamości osób transpłciowych 65

ROZDZIAŁ 2

Tranzycja 72

- 2.1. Tranzycja – podstawowe definicje 72
 - 2.1.1. Tranzycja społeczna 73

- 2.1.2. Tranzycja prawna 74
- 2.1.3. Tranzycja medyczna 74
- 2.2. Diagnostyka 76
 - 2.2.1. Transwestytyzm o typie podwójnej roli 77
 - 2.2.2. Transwestytyzm fetyszystyczny 78
 - 2.2.3. Zaburzenia psychotyczne 78
 - 2.2.4. Zaburzenia afektywne 79
 - 2.2.5. Zaburzenia obsesyjno-kompulsyjne 80
 - 2.2.6. Niepełnosprawność intelektualna (upośledzenie intelektualne) 80
 - 2.2.7. Zaburzenia dysmorficzne 81
 - 2.2.8. Zespół skoptyijski 81
 - 2.2.9. Zaburzenia osobowości 81
- 2.3. Hormonalne interwencje afirmujące płeć 89
 - 2.3.1. Ocena gotowości do wdrożenia hormonalnych interwencji afirmujących płeć 89
 - 2.3.2. Badania wstępne i kontrolne zalecane w kontekście hormonalnych interwencji afirmujących płeć 89
 - 2.3.3. Hormonalne interwencje afirmujące płeć dla osób transpłciowych o męskiej płci przypisanej po urodzeniu 91
 - 2.3.4. Hormonalne interwencje afirmujące płeć u osób transpłciowych o żeńskiej płci przypisanej po urodzeniu 96
 - 2.3.5. Hormonalne interwencje afirmujące płeć a osoby niebinarne 100
- 2.4. Prawna korekta oznaczenia płci 101
- 2.5. Zabiegi chirurgiczne 102
 - 2.5.1. Ocena gotowości do poddania się operacyjnej korekcie płci 102
 - 2.5.2. Zabiegi chirurgiczne dostępne dla osób transpłciowych o męskiej płci przypisanej po urodzeniu 103
 - 2.5.3. Zabiegi chirurgiczne dostępne dla osób transpłciowych o żeńskiej płci przypisanej po urodzeniu 107
 - 2.5.4. Zabiegi chirurgiczne dla osób niebinarnych płciowo 115
 - 2.5.5. Inne zabiegi dostępne dla osób o męskiej płci przypisanej po urodzeniu 115
- 2.6. Płodność 115
- 2.7. Terapia głosu 116
- 2.8. Detranzycja 117
- 2.9. Psychoterapia 117
 - 2.9.1. Psychoterapia poznawczo-behawioralna 119

- 2.9.2. Transafirmatywna psychoterapia poznawczo-behawioralna 119
- 2.9.3. Kompetencje i przekonania terapeuty a nawiązywanie przymierza terapeutycznego 120
- 2.9.4. Konceptualizacja przypadku 122
- 2.9.5. Psychoedukacja 125
- 2.9.6. Restrukturyzacja poznawcza przekonań transfobicznych 126
- 2.9.7. Biblioterapia i filmoterapia 126
- 2.9.8. Rozwijanie umiejętności radzenia sobie i rezyliencji 127
- 2.9.9. Protokół transafirmatywnej interwencji poznawczo-behawioralnej według Austin i Craig 128

ROZDZIAŁ 3

Transfobia – podstawowe koncepcje, strategie radzenia sobie z nią oraz konsekwencje jej doświadczania 130

- 3.1. Stereotypy, uprzedzenia i dyskryminacja 131
 - 3.1.1. Stereotypy, proces ich kształtowania się oraz pełnione przez nie funkcje 131
 - 3.1.2. Uprzedzenia oraz ich uwarunkowania 132
 - 3.1.3. Dyskryminacja 133
- 3.2. Piętno 134
 - 3.2.1. Piętno i jego rodzaje 134
 - 3.2.2. Postrzeganie osób napiętnowanych 136
 - 3.2.3. Kariera moralna 136
 - 3.2.4. Sposoby radzenia sobie z piętnem 138
- 3.3. Stres mniejszościowy 139
 - 3.3.1. Stres mniejszościowy – informacje ogólne 139
 - 3.3.2. Stres mniejszościowy doświadczany przez osoby transpłciowe i niebinarne (*gender minority stress*) 141
- 3.4. Model mocnych stron mniejszości (*minority strengths model*) 143
- 3.5. Transfobia i jej zinternalizowana postać 144
 - 3.5.1. Definicje 144
 - 3.5.2. Transfobia 144
 - 3.5.3. Zinternalizowana transfobia 147
- 3.6. Źródła transfobii, transuprzedzeń i dyskryminacji osób z mniejszości płciowych 148
 - 3.6.1. Poznawcze źródła transfobii 148

- 3.6.2. Dyskursywne źródła transfobii 156
- 3.7. Doświadczenia transfobiczne 160
 - 3.7.1. Dane ogólne 160
 - 3.7.2. Przemoc fizyczna 162
 - 3.7.3. Przemoc psychiczna 162
 - 3.7.4. Przemoc seksualna 163
 - 3.7.5. Środowisko rodzinne, osób bliskich 164
 - 3.7.6. Placówki świadczące usługi medyczne 165
 - 3.7.7. Wymiar sprawiedliwości oraz inne instytucje publiczne 168
 - 3.7.8. Miejsce edukacji 169
 - 3.7.9. Środowisko pracy 171
- 3.8. Czynniki wpływające na poziom doświadczania transfobii oraz strategie radzenia sobie z nią 173
 - 3.8.1. Czynniki wpływające na poziom doświadczania transfobii 173
 - 3.8.2. Strategie radzenia sobie z transfobią 177
- 3.9. Konsekwencje transfobii 182
 - 3.9.1. Zdrowie psychiczne osób transpłciowych 182
 - 3.9.2. Konsekwencje stresu mniejszościowego doświadczanego przez osoby transpłciowe i niebinarne dla zdrowia somatycznego 196
 - 3.9.3. Społeczno-ekonomiczne konsekwencje stresu mniejszościowego doświadczanego przez osoby z mniejszości płciowych 198

ROZDZIAŁ 4

Problematyka badań własnych 200

- 4.1. Cel i problemy badawcze 200
- 4.2. Hipotezy badawcze 201
 - 4.2.1. Hipoteza badawcza 1 201
 - 4.2.2. Hipoteza badawcza 2 203
 - 4.2.3. Hipoteza badawcza 3 205
 - 4.2.4. Hipoteza badawcza 4 206
 - 4.2.5. Hipoteza badawcza 5 207
 - 4.2.6. Hipoteza badawcza 6 207
- 4.3. Model badawczy 208
- 4.4. Zmienne oraz ich operacjonalizacja 210
- 4.5. Charakterystyka narzędzi badawczych 213
 - 4.5.1. Metryczka (metoda własna) 213

4.5.2. Skala spostrzeganej transfobii (SST) (metoda własna)	213
4.5.3. Skala zinternalizowanej transfobii (SZT) (metoda własna)	214
4.5.4. Inwentarz płci psychologicznej (IPP) (Bem, 1974)	214
4.5.5. Inwentarz spostrzeganego poziomu dysforii płciowej (ISPDP) (metoda własna)	215
4.5.6. Ten Item Personality Inventory – wersja polska (TIPI-PL) (Gosling i in., 2003)	215
4.5.7. Skala samooceny Rosenberga (SES) (Rosenberg, 1965)	216
4.5.8. Test umiejętności interpersonalnych (TUI) (Buhrmester i in., 1988)	216
4.5.9. Skala ustosunkowań interpersonalnych (SUI) (Stanik, 1994)	217
4.5.10. Berlińskie skale wsparcia społecznego (BSSS) (Schwarzer i Schulz, 2003)	217
4.5.11. Kwestionariusz radzenia sobie z transfobią (KRzT) (metoda własna)	218
4.6. Charakterystyka grupy badanej i organizacja badania	219
4.7. Kierunki statystycznej analizy danych	220

ROZDZIAŁ 5

Wyniki badań własnych 221

5.1. Charakterystyka grupy badanej oraz statystyki opisowe badanych zmiennych	221
5.2. Hipoteza badawcza 1	231
5.3. Hipoteza badawcza 2	241
5.4. Hipoteza badawcza 3	251
5.5. Hipoteza badawcza 4	268
5.6. Hipoteza badawcza 5	310
5.7. Hipoteza badawcza 6	344

ROZDZIAŁ 6

Podsumowanie badań własnych 365

6.1. Dyskusja	365
6.1.1. Hipoteza 1	365
6.1.2. Hipoteza 2	369
6.1.3. Hipoteza 3	373
6.1.4. Hipoteza 4	393
6.1.5. Hipoteza 5	398
6.1.6. Hipoteza 6	405

6.2. Ograniczenia badań	411
6.3. Wnioski	414
6.4. Potencjalne zastosowania praktyczne wyników badań	422

Bibliografia 425

Spis rysunków 565

Spis tabel 566

Indeks nazw osobowych 573

Summary 577